

Fenomén novej ekonomiky v poisťovníctve

Zuzana Krátka

Abstrakt

Dôsledkom rozvoja informačných technológií, digitálnej komunikácie a prehlbujúceho sa procesu globalizácie je metamorfóza „starej priemyselnej“ ekonomiky na „novú“ ekonomiku, ktorej jadro tvoria práve informačné a komunikačné technológie (ICT).

Fenomén novej ekonomiky sa výrazne prejavuje aj vo finančnom sektore, sektor poisťovníctva nevynímajúc. Cieľom tohto príspevku je analýza najvýznamnejších dopadov novej ekonomiky na svetový poisťný trh.

Abstract

The progress of information technologies, digital communication and deepening processes of globalization bring about a metamorphosis of the “old industrial” economy into a “new” economy, the core of which is made precisely of the information and communication technologies (ICT).

The new economy phenomenon is being manifested markedly also in the financial sector including the sector of insurance. The aim of the article is to analyze the most significant effects the new economy has on the world insurance market.

1 Nová ekonomika

Doba v ktorej žijeme, je vnímaná ako doba plná turbulencií a zmien, hovorí sa o fenoméne tzv. novej ekonomiky, ktorej hlavnými črtami sú nový (virtuálny) ekonomický priestor vytvorený internetom a zmena vo vnímaní času a rýchlosti.

Celosvetovo dochádza k výrazným zmenám v technológiách, menia sa inštitúcie a dochádza k posunom v hodnotách. S využitím počítačových sietí a internetu rastie množstvo informácií a ich prístupnosť. Posun k informačnej spoločnosti znamená súperenie štátov, jednotlivých podnikov a jednotlivcov vo využívaní znalostí. Pojmy čas a rýchlosť dostávajú nový význam v termínoch ako doba dodania, proces inovácie, učenie sa, konkurencia. Rýchlosť už nie je jednou z konkurenčných možností - je nevyhnutnosťou. Dôsledkom rozvoja informačných technológií, digitálnej komunikácie zasahujúcej všetky oblasti podnikania, spájania sa jednotlivých trhov a firiem do jediného globálneho spoločenstva, a v neposlednom rade dôsledkom zmeny správania sa zákazníkov, je metamorfóza „starej priemyselnej“ ekonomiky na „novú“ ekonomiku, ktorej jadro tvoria práve informačné a komunikačné technológie (ICT).

1.1 Pojem „nová ekonomika“

Pojem „nová ekonomika“ sa objavil po prvý krát približne v roku 1993 v USA. Jeho používanie bolo vynútené potrebou popísať nové správanie sa ekonomiky ovplyvnenej novými vynálezmi v oblasti informačných a komunikačných technológií. Od druhej svetovej vojny sa totiž vývoj informačných technológií posunul značne dopredu a v posledných desaťročiach dvadsiateho storočia sa tieto technológie stali významnou súčasťou všetkých sektorov ekonomiky.

Ekonomika, pre ktorú je charakteristické intenzívne využívanie globálnych informačných a komunikačných systémov, býva v rôznych súvislostiach označovaná ako „informačná“, „internetová“, „sieťová“, „elektronická“, „digitálna“, „znalostná“, „vedomostná“, „inovačná“, či „postindustriálna“ ekonomika. Pomerne často sa označuje aj ako „e-economy“. Pojem nová ekonomika predstavuje akési súhrnné označenie týchto - v mnohom synonymických – prívlastkov.

Pojem nová ekonomika veľmi úzko súvisí s ďalším často používaným pojmom globalizácia. Fenomén globalizácie sa dnes považuje za kľúčový faktor ďalšieho vývoja

svetovej ekonomiky. Zároveň vyvoláva značné diskusie - od tvrdení, že nejde o žiadny nový jav, ale iba modifikáciu už známych procesov, až po tvrdenia, že ide o kvalitatívne nový jav zásadného významu. Rôznosť názorov pretrváva i v súvislosti s pôsobiacimi faktormi v procese globalizácie, multiplikačnými efektmi, ale i vývojovými procesmi do budúcnosti. Väčšina odborníkov však zhodne chápe globalizáciu ako spontánny, neriadený proces „časopriestorového zmenšovania“ našej planéty. Motorom globalizácie je zahraničný obchod s tovarmi, službami a kapitálom, v súčasnej dobe najmä transfery technológií a informácií.

Globalizáciu nemožno chápať ako jednoznačný trend k homogenite. Globálne trhy, na ktorých sa kapitál a produkcia voľne pohybujú cez hranice, fungujú práve vďaka rozdielnostiam medzi lokalitami, národmi a regiónmi. Môžeme hovoriť o štyroch základných rozmeroch globalizácie. Jej prvým, najvýraznejším rozmerom, je mobilita - mobilita ľudí, mobilita kapitálu. Dostupnosť kapitálu a jeho pohyb je jednoduchší, rýchlejší a lacnejší ako v minulosti. Druhým rozmerom je liberalizácia, ktorá znamená vytváranie globálnych štandardov tak, aby spoločnosti mohli operovať na globálnych trhoch. Tretím rozmerom je integrácia, vznik nových spoločností pôsobiacich na viacerých trhoch - spoločností vytvárajúcich a definujúcich nové trhy prostredníctvom fúzií a akvizícií. Jej štvrtým, veľmi dôležitým rozmerom, je práve digitalizácia, on-line pripojenie a okamžitý prenos dát po celom svete.

Fenomény novej ekonomiky a globalizácie, ich hlbšie súvislosti a dôsledky, sú veľmi ťažko odhadnuteľné, pretože vyvolávajú množstvo faktorov a následne sú týmito faktormi po modifikácii spätne ovplyvňované. Aj ich vzájomný vzťah je komplikovaný – globalizácia urýchľuje transformáciu starej ekonomiky na novú ekonomiku, a naopak ďalší rozvoj novej ekonomiky znamená prehľbovanie a urýchľovanie globalizácie.

1.2 Základné znaky novej ekonomiky

- V novej ekonomike hospodársky rast a štrukturálne zmeny nezávisia primárne od surovín, strojov a metód ich využívania, ale od schopnosti ľudí pracovať s informáciami. Získanie konkurenčnej výhody stále viac závisí od investícií do moderných elektronických systémov, pretože rýchlosť, množstvo a vzájomná prepojenosť transakcií sú neporovnateľne väčšie ako kedykoľvek predtým v dejinách ľudskej spoločnosti. Pre novú ekonomiku je nevyhnutná globálna technologická infraštruktúra s dôrazom na aplikáciu počítačových a telekomunikačných technológií, vyspelú počítačovú a digitálnu gramotnosť, ale aj vhodné legislatívne prostredie.

- Prejavujú sa tu dve odlišné tendencie, pričom jedna smeruje k atomizácii pod tlakom rozmanitosti ľudských potrieb a snahy zabezpečovať ich, a naopak druhá tendencia smeruje ku koncentrácii, k vytváraniu veľkých a vplyvných trhových zoskupení v globálnej ekonomike, čo vytvára synergický efekt pri znižovaní nákladov, eliminácii podnikateľských rizík a pri zlepšovaní ziskovosti.

- Vznik informačných služieb dal možnosť vzniku novým povolaniam, tzv. vedomostným profesiám (knowledge jobs). Trendy v Severnej Amerike, Západnej Európe a juhovýchodnej Ázii poukazujú na to, že je potrebných čoraz viac kvalifikovaných inžinierov v oblasti informačných technológií. So vznikom nových priemyselných odvetví vznikajú aj nové povolania a podstatne sa mení doterajšia štruktúra povolání.

- Stará ekonomika bola stelesňovaná veľkými spoločnosťami postavenými pred obmedzenú konkurenciu v stabilných, nákladovo orientovaných trhoch. Nová ekonomika je o ekonomickej dynamike a súťaži. Schopnosť spoločností inovovať a prísť na trh rýchlejšie sa stáva veľmi dôležitým určujúcim činiteľom konkurenčnej výhody.

- V starej ekonomike prakticky všetky ekonomické transakcie vyžadovali presun fyzických tovarov a papierových záznamov, a často vzájomnú osobnú interakciu. V novovznikajúcej digitálnej ekonomike bude podstatná časť obchodných ako aj vládnych transakcií riadená a vedená cez digitálne elektronické prostriedky.

- Ekonomický rast v starej ekonomike mal pôvod v raste kapitálu, pracovných síl alebo prírodných zdrojov. Rast v novej ekonomike pramení zo zvyšovania miery znalostí a inovácií a ich všeobecného osvojenia, pričom výrobcovia a poskytovatelia služieb sú nútení viac ako doteraz rešpektovať celospoločenské záujmy a celosvetové problémy.

- Zvýšená dynamika trhu a skrátený životný cyklus výrobkov vyžadujú rýchlu identifikáciu zmien u zákazníkov a schopnosť rýchlej reakcie na tieto zmeny. Silnejšia pozícia distribučných kanálov z dôvodu lepšej znalosti konečných zákazníkov zvyšuje nerovnováhu na strane dodávateľov a ich závislosť od sprostredkovateľov. Rastie kúpna sila obyvateľov a zosilňujú sa tendencie pre vytváranie trhu kupujúceho. Rastie význam poznania zákazníka, marketingového výskumu a v ňom správania sa kupujúcich, výskum konkurencie a spôsoby aktívneho vyhľadávania potrieb.

- Dôležitým znakom novej ekonomiky je výrazný rast vplyvu sofistikovaných teórií riadenia ekonomických subjektov, využívajúcich najnovšie informačné a komunikačné technológie.

2 Fenomén novej ekonomiky v poisťovníctve

Fenomén novej ekonomiky sa v poisťovníctve prejavuje predovšetkým

- využívaním stále vyspelejších informačných a komunikačných technológií poisťovacími inštitúciami v ich komunikácii s klientami a pri distribúcii poisťných produktov,
- radikálnymi zmenami v manažmente rizík,
- výraznými zmenami v štruktúre poisťovaných rizík,
- využívaním alternatívnych foriem prenosu poisťných rizík.

2.1 Virtuálne poisťovacie inštitúcie

Predpokladá sa, že tradičné “kamenné budovy“ poisťovacích inštitúcií postupne nahradia virtuálne pobočky a terminály, ktoré umožnia bez väčších časových a finančných strát pružne reagovať na dopyt a rôzne požiadavky jednotlivých klientov. Mení sa marketing a distribúcia poisťných produktov. Nové technológie a administratívne systémy už dnes umožňujú poisťovacím inštitúciám umiestňovať významné informácie na internet, čím sa klienti stávajú nezávislými na ich stálych pobočkách. Pre tradičné poisťovne to predstavuje negatívny trend – rastie konkurencia a novovznikajúce poisťovacie subjekty svojím progresívnym prístupom ohrozujú ich postavenie na trhu. Východiskom pre tradičné poisťovacie inštitúcie sa javí nákup celých prevádzkových celkov a systémov od špecializovaných firiem. Predpokladaný ďalší rozvoj externých informačných systémov zabezpečí virtuálnemu prostrediu dostatočný rozmer pre komunikáciu s klientom.

2.2 Komplexné modely riadenia rizík v poisťovníctve

V súvislosti so stupňujúcou sa zložitou ekonomickej reality v rámci novej ekonomiky sa stáva nevyhnutnosťou systémový prístup k riadeniu rizík, zohľadňujúci dynamiku ich zmien a stále výraznejšie vzájomné interakcie. Poisťný trh nie je výnimkou, naopak. Veľkým problémom v manažmente rizík poisťovacích inštitúcií je v súčasnosti jeho nesystémový prístup, nedostatočná komplexnosť, podceňovanie dôsledkov vzájomného vplyvu rôznych druhov rizík, čo sa okrem iného prejavuje v nedostatočnom využívaní komplexných modelov riadenia rizík. Nevyhnutnou podmienkou prežitia poisťovní v prostredí s narastajúcou dynamikou, nestabilitou a tendenciou ku skokovým zmenám bude ich schopnosť podrobného zmapovania všetkých relevantných rizík a predovšetkým schopnosť porozumieť mechanizmom ich vzájomného pôsobenia. Poisťovacie inštitúcie budú musieť disponovať rozvinutými komplexnými modelmi, vhodnými dátami a kvalifikovanými odborníkmi na problematiku oceňovania rizík a ich celkového efektívneho riadenia. Je nutné tiež zabezpečiť zlepšenie získavania a uchovávaní vhodných údajov, predovšetkým za účelom merania prevádzkového rizika, s čím súvisí potreba spoľahlivých IT systémov a fungujúcich oddelení matematicko-štatistických analýz s vhodným zastúpením ľudských zdrojov.

2.3 Zmeny v štruktúre poisťných rizík

Nová ekonomika so sebou priniesla nové riziká a výrazné zmeny v štruktúre existujúcich rizík. Prejavuje sa to predovšetkým u rizík ekologických, jadrových, teroristických útokov, živelných katastrof súvisiacich s globálnymi klimatickými zmenami, zemetrasení vo vyspelých regiónoch. Objavujú sa nové riziká doteraz nepoznaných rozmerov, napríklad globálne výpadky energie, zlyhanie počítačových sietí, finančné škandály spojené s účtovnými machináciami a podobne. Pre niektoré riziká je veľmi ťažké nájsť na trhu poisťovateľa, najmä pre veľké zodpovednostné riziká dlhodobého charakteru.

2.4 Využívanie alternatívnych foriem prenosu poisťných rizík

Alternatívny prenos rizika (alternative risk transfer, ART) je súhrnné označenie pre netradičné formy prenosu poisťných rizík, založené predovšetkým na využívaní nástrojov kapitálového trhu. Prejavuje sa tu snaha využiť kapacity svetových kapitálových trhov na krytie nových veľkých rizík, predovšetkým zodpovednostných a ekologických. Kapitálové trhy totiž mnohonásobne kapacitne preyšujú trhy poisťné a zaistné, a určité riziká sú schopné absorbovať efektívnejšie. S tým súvisí ďalší jav typický pre globalizujúci sa poisťný trh, a to sekuritizácia poisťných rizík. Znamená získavanie príslušných kapitálových zdrojov emisiami vhodných cenných papierov viazaných na poistenie. Typickými príkladmi sú poisťné dlhopisy a poisťné deriváty.

Pokračujúca globalizácia, a tiež výrazné zmeny v oblasti rizík, vedú k stále väčšej potrebe alternatívnych foriem risk manažmentu. To vytvára veľký priestor pre ďalší rozvoj ART metód a pre ich uplatňovanie v praxi. V súčasnosti sú ART metódy najviac rozšírené v USA a vo Veľkej Británii, no stále viac sa využívajú aj vo vyspelých európskych a ázijských krajinách.

3 Záver

Schopnosť poisťovní zvládať globalizačné a digitalizačné tendencie a množstvo rýchlych zmien, ktoré so sebou nová ekonomika prináša, už nie je len konkurenčnou výhodou, ale nevyhnutnosťou. Moderná technika a technológia spôsobujú rýchly vývoj moderných finančných a poisťných produktov a integráciu finančných služieb.

V prostredí novej ekonomiky už nestačí len kreativnosť vo vytváraní nových a zaujímavých poisťných produktov. Iba tie poisťovne, ktoré budú ochotné vynaložiť dostatok úsilia a financií na efektívne zvládnutie všetkých rizík a využitie príležitostí, budú môcť prosperovať na globálnych trhoch novej ekonomiky.

Prezentovaný príspevok je výstupom výskumného projektu VEGA č. 1/1256/04 "Aktuálne problémy poisťovníctva Slovenskej republiky v procese liberalizácie trhu" riešeného na Katedre poisťovníctva NHF EU v Bratislave.

Literatúra

- [1] PUCHÁ, N.: Nová ekonomika v inovatívnom prostredí. In: Zborník prác doktorandov z 8. medzinárodnej vedeckej konferencie EDAMBA Ekonomická univerzita v Bratislave. Nové Zámky: 2005, s. 333-338. ISBN 80-225-2066-7
- [2] STANĚK, P.: Fakty a mýty globalizácie (vybrané aspekty). Bratislava: Vydavateľstvo Ekonóm, 2005. ISBN: 80-225-2016-0
- [3] VOKOROSOVÁ R.: Komparatívne a konkurenčné výhody v období globalizácie. Bratislava: Sprint, 2004. ISBN 80-225-1854-9

Ing. Mgr. Zuzana Krátka, externá doktorandka

Ekonomická univerzita v Bratislave, Národohospodárska fakulta, Katedra poisťovníctva

Dolnozemska cesta 1, 852 35 Bratislava

kratka@euba.sk, +421 2 67291 587